

Ddr. Barica Marentič Požarnik, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

RECENZIJA KNJIGE USTVARJAM, TOREJ SEM

Pečjak, Vid, Štrukelj, Milan (2013).

USTVARJAM, TOREJ SEM

Celovec: Mohorjeva založba, 239 strani.

ISBN 978-3-7086-0790-0

Malo katera lastnost je danes, v zagat in negotovosti polnem času, za ljudi pomembnejša kot ustvarjalnost – zmožnost najdenja novih, izvirnih rešitev za pot iz stisk in slepe ulice. Naloge, predstaviti bistvo, sestavine, razne oblike ustvarjalnosti, metode za njeno razvijanje, njen pomen in razvoj v raznih življenjskih obdobjih, tudi njeno etično razsežnost, se je lotil zanimiv avtorski tandem. Če ju poskusim predstaviti z osebne perspektive: Vid Pečjak je bil moj najljubši predavatelj na študiju psihologije, vedno zanimiv in dinamičen, pogosto presenetljiv in tudi sam ustvarjalen, saj poznamo poleg številnih tehtnih strokovnih del tudi njegova leposlovna dela, potopise itn. Milan Štrukelj, profesor pediatrije, mi je zbudil pozornost na srečanjih iz visokošolske didaktike, ko je predstavil svoje izkušnje z metodo PBL – problemsko zasnovanega učenja, ki je na številnih univerzah v svetu priznana, a se pri nas, ob prevladujočem reproduktivnem študiju (medicine), ni mogla širše uveljaviti. Pa še tri knjige Fromma, meni zelo dragega, a danes po krivici spregledanega humanista, je prevedel!

Pričujoče delo vsebuje nazoren opis raznih sestavin ustvarjalnega mišljenja (v primerjavi z logično-analitičnim in kritičnim – katerima po navadi posvečamo več pozornosti), obogaten s primeri iz življenja in dela raznih ustvarjalcev. Spodbuden za nas, ljudi v »tretjem življenjskem obdobju«, je obsežen, tu prvič predstavljen seznam znanstvenikov in mislecev, ki so svoja najboljša dela ustvarili pozno, po 75. letu starosti (pri tem velja pripomniti, da sta tudi oba avtorja že presegla 80. leto!). Prikazane in s primeri podkrepjene so tudi številne metode razvijanja ustvarjalnega mišljenja, ob tem pa je poudarjena povezanost ustvarjalnosti z motivacijo, s čustvi, celotno osebnostjo, zlasti tudi z vrednotami (kajti močno ustvarjalni so lahko tudi kriminalci!). Temeljito so predstavljeni teoretične razlage in modeli ustvarjalnosti ter dejavniki v ožjem in širšem okolju, zlasti vloga družbenih okoliščin, ki ustvarjalnost spodbujajo ali pa tudi zavirajo. Zakaj sta na primer grška antika in italijanska renesansa prinesli pravi izbruh ustvarjalnosti na raznih področjih v nasprotju z drugimi mnogo bolj sterilnimi obdobji? Kako je s tem danes, ko vsaj načelno toliko poudarjamo pomen ustvarjalnosti, pa je pogosto ne znamo spodbujati, priznavati in »nagrajevati«?

Za vse, ki se ukvarjamo z izobraževanjem, pa je zanimivo zlasti poglavje, ki govori o celostnem osebnostnem razvoju v šolskem obdobju in odraslosti, v katerega se šele lahko plodno umesti ustvarjalnost. S pomočjo vrste bogatih miselnih vzorcev (tisti na strani 107 o navodilih za razvijanje ustvarjalnega mišljenja bi lahko kot plakat s pridom krasil marsikatero učilnico) nam avtorja približata spodbude ter zunanje in notranje ovire pri razvijanju ustvarjalnosti. To, kar odlikuje pričujoče delo v primerjavi z drugimi podobnimi, je umeščanje ustvarjalnosti v širši okvir. Avtorja opozarjata na vidike ozaveščanja, razvijanja (samo)zavedanja, zbranosti, zakoreninjenosti v vrednotah in življenjskih ciljih, na pomen odnosa do sebe, do drugih, do prihodnosti in življenja nasploh. Zmožnost za sožitje, povezovanje in sodelovanje z drugimi, za konstruktivno reševanje sporov in premagovanje sebičnosti – vse to je temelj etično zakoreninjene ustvarjalnosti, ki nam bo – morda – pomagala, »da se zaustavimo na svoji razdiralni poti skozi zgodovino«, kot se odprto glasi konec knjige.

V preteklosti je izšlo že več kakovostnih knjig o ustvarjalnosti, na primer Trstenjakova Psihologija ustvarjalnosti ali pa Pečjakova Misliti, živeti, delati ustvarjalno. Koliko take knjige vplivajo na delo učiteljev, koliko jih spodbujajo, da premagujejo morebitne ovire in rutino? Koliko vplivajo na ozračje, v katerem se izobražujejo učitelji in delujejo šole? Kakšne pobude prihajajo s strani uradnih dokumentov, kot so na primer učni načrti? Ob tem mi prihaja na misel referat dr. Andreja Šorga, strokovnjaka za didaktiko biologije, ki je na nedavnem posvetu o poučevanju naravoslovja in matematike poročal o svojem neuspešnem iskanju gesla »ustvarjalnost« v učnih načrtih biologije. V vseh obsežnih dokumentih je ta izraz našel le dvakrat ... Morda bi imeli več sreče, če bi iskali vprašanja, ki terjajo domiselne (divergentne) odgovore, v nacionalnih preizkusih znanja – ali pa tudi ne ...?

VIRI

Pečjak, V. (1987). *Misliti, delati, živeti ustvarjalno*. Ljubljana: DZS.

Štrukelj, M. (1998). Poskus vpeljave problemskega pouka. *Izkušnje s predizpitnimi vajami in pediatrično poletno šolo na Medicinski fakulteti*. V: Mihevc, Marentič Požarnik in sod., Za boljšo kakovost študija. Pogovori o visokošolski didaktiki. Ljubljana: CPI FF in SDVD, str. 130–138.

Trstenjak, A. (1982). *Psihologija ustvarjalnosti*. Ljubljana: Slovenska matica.